

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο James Allan Evans είναι από τους σημαντικότερους εν ζωή ιστορικούς της Κλασικής, Ελληνιστικής, Πρωτοχριστιανικής και Βυζαντινής περιόδου. Είναι ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου της British Columbia, στο Βανκούβερ του Καναδά.

Στο μεγάλο δημοσιευμένο έργο του περιλαμβάνονται 11 βιβλία, τρία από τα οποία αναφέρονται στο Βυζάντιο της εποχής του αυτοκράτορα Ιουστινιανού: *The Age of Justinian: The Circumstances of Imperial Power* (Routledge 1996, ελληνική μετάφραση: *Η εποχή του Ιουστινιανού*, Οδυσσέας 2000), *The Emperor Justinian and the Byzantine Empire* (Greenwood 2005, *Ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός και η Βυζαντινή Αυτοκρατορία*, έχει επίσης κυκλοφορήσει η πολωνική μετάφραση) και το ανά χειράς *The Empress Theodora: Partner of Justinian*, University of Texas Press, 2002 –κυκλοφορεί επίσης η μετάφραση του βιβλίου στα εσθονικά).

Ο λόγος για τον οποίο ο Ήβανς επικεντρώνει το ερευνητικό του ενδιαφέρον στην εποχή του Ιουστινιανού είναι λίγο-πολύ προφανής: Υπό τον Ιουστινιανό (483-565, παρέμεινε στον αυτοκρατορικό θρόνο από το 527 μέχρι το θάνατό του), επικρατούν εκείνα τα «ιδιαιτέρα» χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν έκτοτε το Βυζάντιο από τη φεουδαρχική Δύση: Η κρατική συγκέντρωση της πολιτικής εξουσίας, η συλλογική ιδιοποίηση εκ μέρους των φορέων της κρατικής εξουσίας του *υπερπροϊόντος* που παρήγαγαν οι άμεσοι παραγωγοί μέσω ενός ιεραρχικού συστήματος δοσιματικών «φόρων», η κοινοτική οργάνωση και συνοχή σε τοπικό επίπεδο κ.ο.κ. Η κεντρική εξουσία υπό τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό συνέτριψε τους μεγάλους γαιοκτήμονες της εποχής, συγκέντρωσε την ιδιοκτησία στο κράτος, ενοποίησε τις επαρχίες, κυρίως της Ανατολής, σε μεγάλες «ενότητες» υπό τον έλεγχο «Πραιτόρων» που πρόσκεινταν στην κεντρική εξουσία και τέλος, χρησιμοποιώντας διαδοχικά τόσο μεθόδους καταστολής των «αιρετικών» όσο και «συνεννόησης» μαζί τους, επιδίωξε να αποκτήσει η Ορθοδοξία το ρόλο της επίσημης θρησκείας σε ολόκληρη τη βυζαντινή επικράτεια, έναντι του Μονοφυσιτισμού και των άλλων «αιρέσεων».

Στο σύστημα εξουσίας του αυτοκράτορα Ιουστινιανού η σύζυγός του Θεοδώρα (; - 548) έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο. Εξαιρετικά καθοριστικός μάλιστα θεωρείται ο ρόλος της στις αποφάσεις για βίαιη καταστολή της φοβερής «Στάσης του Νίκα» το 542.

Ο Ιουστινιανός παντρεύτηκε τη Θεοδώρα το 524, δηλαδή πριν στεφτεί Αυτοκράτορας. Ο γάμος αυτός σκανδάλισε τη βυζαντινή υψηλή κοινωνία, λόγω της λαϊκής καταγωγής και του παρελθόντος της. Ακόμα και με τα σημερινά δεδομένα, η κοινωνική άνοδος της Θεοδώρας και ο ρόλος που απέκτησε στο σύστημα εξουσίας υπήρξε εκπληκτικός.

Η Θεοδώρα γεννήθηκε στη χαμηλότερη κοινωνική τάξη της Κωνσταντινούπολης και από πολύ μικρή ηλικία συμμετείχε σε κωμικές

παραστάσεις χαμηλού επιπέδου. Αργότερα ακολούθησε τον εραστή της, ανώτερο κρατικό υπάλληλο, στη Βόρεια Αφρική και επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη μετά το τέλος του δεσμού αυτού. Τότε τη γνώρισε και την ερωτεύτηκε ο Ιουστινιανός. Την ανύψωσε στο αξίωμα της πατρικίας ήδη πριν από το γάμο τους. Όταν ο Ιουστινιανός έγινε αυτοκράτορας, οι κρατικοί αξιωματούχοι όφειλαν να δίνουν όρκο πίστης τόσο στον ίδιο όσο και στη σύζυγό του, κάτι που δεν είχε προηγούμενο στην περίπτωση οποιασδήποτε άλλης Ρωμαίας ή Βυζαντινής Αυτοκράτειρας.

Με το παρόν βιβλίο, ο Τζέιμς Άλαν Ήβανς καταθέτει μια επιστημονικώς τεκμηριωμένη και ταυτόχρονα εύληπτη μελέτη της βυζαντινής κοινωνίας κατά την εποχή του Ιουστινιανού και της Θεοδώρας. Ακολουθεί τη Θεοδώρα από τα παιδικά της χρόνια στον Ιππόδρομο μέχρι την ώριμη ηλικία της και τον αυτοκρατορικό της ρόλο. Δίνει έμφαση στις απόψεις και τις πρωτοβουλίες της αυτοκράτειρας για την εξασφάλιση της συναίνεσης ή έστω της ανοχής των «από κάτω» προς την εξουσία. Ειδικότερα εστιάζει στις πολιτικές που προώθησε η Θεοδώρα για τη βελτίωση των όρων ζωής των γυναικών και για τη διευθέτηση των θρησκευτικών συγκρούσεων και ανταγωνισμών, με κριτήριο τη διασφάλιση της ενότητας της Αυτοκρατορίας.

Γιάννης Μηλιός